УДК 81’37

В. В. Дубчак
аспірант кафедри української філології
Хмельницького національного університету
e-mail: vlademar2007@ukr.net

ЛЮДІАРІОНІМИ м. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО: СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА ТВІРНИХ ОСНОВ ТА МОТИВАЦІЯ

У статті проаналізовані офіційні та усномовні власні назви розважальних закладів м. Хмельницького, зокрема досліджено їхню структуру, семантику твірних основ, мотивацію. З’ясовано, що найпоширенішим мотиваційним типом є кваліфікативно-сутнісно-символічні, символічні та асоціативні пропріативи; за семантикою твірної основи власні назви розважальних закладів — це відапелятивні оніми; найбільш продуктивним способом творення людіаріонімів є лексико-семантичний спосіб. За своєю будовою людіаріоніми — це складені безприйменникові конструкції.

Ключові слова: *ергоніми, людіаріоніми, театроніми, кінотеатроніми, клубоніми, дромолюдіаріоніми.*

Із 90-х років ХХ ст. у вітчизняному і зарубіжному мовознавстві активно розвивається ергоніміка — наука про кількісно вагомий сегмент онімного простору: назви різноманітних об’єднань людей у політичній, науковій, культурній, виробничій, торговельній, банківсько-фінансовій та інших сферах, зокрема й найменування установ, організацій, закладів, підприємств, фірм тощо (тривалий час цей клас власних назв не був у полі уваги лінгвістів).

Проте в сучасній ономастиці на сьогодні немає рузвідок, спрямованих на комплексне вивчення лексико-семантичних та структурних особливостей ергонімів м. Хмельницького, зокрема власних назв розважальних закладів, що і зумовлює ***актуальність теми*** нашого дослідження.

Метою дослідження є комплексний структурно-семантичний аналіз власних назв вказаних вище денотатів.

Мета роботи передбачає реалізацію наступних ***завдань***: дослідити способи творення і мотивацію офіційних і неофіційних форм людіаріонімів; проаналізувати семантику твірних основ і будову таких пропріальних одиниць.

© Дубчак В. В., 2015

Предмет дослідження становлять особливості структури, семантики твірних основ та мотивації людіаріонімів м. Хмельницького в офіційному та неофіційному мовленні.

Об'єктом дослідження є власні назви на позначення розважальних закладів — людіаріоніми.

Власні назви колективів театрів, кінотеатрів, будинків культури, клубів, цирків та інших подібних розважальних закладів позначаються терміном **людіаріоніми.** Такі пропріативи розмежовуються на **театроніми**, **кінотеатроніми**, **клубоніми**, **цирконіми** і **дромолюдіаріоніми**, тобто найменування колективів працівників театрів, кінотеатрів, клубів, цирків та інших споруд (наприклад, іподромів), пов'язаних із цією сферою (див.: [4, с. 185–192]).

О. М. Сидоренко такі ергоніми за видами діяльності розподіляє на назви об'єктів виробництва, торгівлі, обслуговування та розваг, причому окремо дослідниця останні найменування кваліфікує як **клубоніми** [3].

С. А. Копорський [2, с. 24–30] та Л. М. Щетинін [6, с. 163–165] на позначення ергонімних об'єктів, зокрема кінотеатрів та інших закладів (готелів, ресторанів, театрів тощо) вживають термін **мікротопонім**.

М. М. Цілина у дослідженні ергонімів м. Києва пропонує комплексну класифікацію назв ділових об'єднань людей; до першого типу, зокрема, віднесено ВН закладів невиробничої сфери послуг (найменування лікувальних установ, закладів освіти, науки, культури, мистецтва та відпочинку). Із-поміж таких онімів виокремлюються і найменування дитячих та юнацьких організацій, гуртків та клубів, театрів, кіностудій, кінотеатрів, які, проте, не ідентифікуються окремим терміном [5, с. 7–12].

На позначення вищезазначених власних назв ми користуємося систематизацією М. М. Торчинського як найбільш деталізованою і обґрунтованою.

Всього нами у м. Хмельницькому зафіксовано 67 власних офіційних та неофіційних назв, зокрема 6 театронімів, 3 кінотеатроніми, 50 клубонімів і 8 дромолюдіаріонімів (див.: [1]).

Насамперед з'ясуємо мотив номінації людіаріонімів міста в офіційному побутуванні.

Так, для театронімів найбільш характерною є кваліативно-сутнісно-символічна (33,3 %: *Народний аматорський молодіжний центр*

«Дзеркало», Театр танцю «Антарес») та локативно-кваліативно-сутнісна (33,3 %: *Хмельницька обласна філармонія, Моно-театр «Кут»*) мотивація; менш продуктивними виявилися локативно-кваліативно-сутнісно-меморіальна (16,7 %: *Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр імені М. Старицького*) та локативно-кваліативно-сутнісно-апотропейна (16,7 %: *Хмельницький академічний обласний театр ляльок «Дивень»*).

Кінотеатроніми мають сутнісно-меморіальну (*Кінотеатр імені Т. Г. Шевченка*), кваліативно-сутнісну (*Багатозальний кінотеатр «Мультиплекс»*) та сутнісно-символічну (*Кінотеатр «Планета»*) мотивації.

Серед клубонімів найбільш поширеною мотивацією є кваліативно-сутнісно-асоціативна (24 %: *Більярдний клуб «Мафія», Нічний клуб «Токіо», Спортивний клуб «Evolution»*) та кваліативно-сутнісно-символічна (24 %: *Боулінг-клуб «ЕНЕРДЖІ»*, *Спортивний клуб «Фенікс», Фітнес-клуб «Акула»*). Менш продуктивними виявилися сутнісно-кваліативні назви (18 %: *Будинок офіцерів, Велосипедний спортивний клуб*), а малопродуктивними — кваліативно-сутнісно-ситуативні (8 %: *Клуб сімейного розвитку «Диво-Вишня», Танцювальний клуб «L'Orange»*), кваліативно-сутнісно-посесивні (6 %: *Спортивний клуб «SHPAK GYM», Фітнес-клуб «Аторіс»* (прізвище власника клубу в зворотному напрямку)), локативно-кваліативно-сутнісні (6 %: *Хмельницький міський будинок культури, Хмельницький молодіжний клуб розвитку*), сутнісно-кваліативно-посесивно-локативні назви (4 %: *Клуб культури Хмельницької міськради мікрорайону Книжківці, Шаховий клуб Хмельницької ДЮСШ № 2*) та інші (*Дайвінг-клуб «Лео-Крим»*, *Клуб Федерації культуризму «Грація», Хмельницький палац творчості дітей та юнацтва імені Валі Котика*).

Дромолюдіаріоніми мають мотивацію кваліативно-сутнісно-асоціативну (50 %: *Дитячий розважальний комплекс «Sky Park», Торгово-розважальний центр «Айсберг»*), сутнісно-кваліативно-символічну (25 %: *Комплекс відпочинку «Ріца», Спортивно-оздоровчий комплекс «Кристалл»*), сутнісно-кваліативно-ситуативну (12,5 %: *Парк сімейного відпочинку «Пісочниця»*) та сутнісно-кваліативно-посесивну (12,5 %: *Зона відпочинку «Фільварок Сідлецький»*).

Як бачимо, серед людіаріонімів міста найпоширенішим мотиваційним різновидом є кваліативно-сутнісно-символічний тип.

За семантикою твірної основи серед відапелятивних театронімів виділяються відіменниково-відприкметникова (*Народний аматорський молодіжний центр «Дзеркало»*) та відіменниково-відіменникова (*Моно-театр «Кут»*) конструкції, а серед відапелятивно-відонімних — відіменниково-відприкметниково-відтопонімно-відантропонімна (*Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр імені М. Старицького*), відіменниково-відприкметниково-віддієслівно-відтопонімна (*Хмельницький академічний обласний театр ляльок «Дивень»*), відіменниково-відприкметниково-відтопонімна (*Хмельницька обласна філармонія*) та відіменниково-відкосмонімна (*Театр танцю «Антарес»*).

Серед кінотеатронімів зафіксовано дві відапелятивні назви: відіменниково-відприкметникова (*Багатозальний кінотеатр «Мультплекс»*) і відіменниково-відіменникова (*Кінотеатр «Планета»*), а також одна відапелятивно-відонімна (*Кінотеатр імені Т. Г. Шевченка*).

Клубоніми за семантикою твірної основи розмежовуються на:

відапелятивні (64 %), зокрема: відіменниково-відприкметникові (62,5 %: *Нічний клуб «Storm», Спортивний клуб «Адреналін», Спортивний клуб «Litium»*); відіменниково-відіменникові (28,2 %: *Клуб боксу «Боєць», Клуб «Коала», Центр розвитку «Простір»*); відіменниково-відчислівниково-відприкметникові (6,2 %: *Будинок офіцерів 15-й гарнізонний*); відприкметниково-відіменниково-віддієслівні (3,1 %: *Дитячий розважальний клуб «ПЛЕЙ СІТІ»*);

відапелятивно-відонімні (36 %), зокрема: відіменниково-відприкметниково-відтопонімні (22,3 %: *Хмельницький дитячо-юнацький спортивно-технічний клуб*); відіменниково-відприкметниково-відантропонімні (16,7 %: *Кінно-спортивний клуб «Тамерлан»*); відіменниково-відприкметниково-відміфонімні (11,1 %: *Танцювальний клуб «Афродіта»*); відіменниково-відантропонімно-відтопонімні (11,1 %: *Дайвінг-клуб «Лео-Крим»*); відіменниково-відергонімні (11,1 %: *Клуб культури Хмельницької міськради*); відіменниково-відантропонімні (5,6 %: *Фітнес-клуб «Атоміс»*); відіменниково-відтопонімні (11,1 %: *Аут-паб «Уругвайський льотчик»*); відіменниково-відергонімно-відтопонімні (5,6 %: *Клуб культури Хмельницької міськради мікрорайону Книжківці*); відіменниково-відприкметниково-відтопонімно-відергонімні (5,6 %: *Шаховий клуб Хмельницької ДЮСШ № 2*).

Серед дромолюдіаріонімів теж виокремлюються відапелятивні та відапелятивно-відонімні назви. Серед пропріативів першого типу домінують –відіменниково-відприкметникові конструкції (75 %: *Агротуристичний комплекс «Дача», Торгово-розважальний центр «Оазис»*), а другого — відіменниково-відтопонімні (12,5 %: *Комплекс відпочинку «Ріца»*) та відіменниково-відантропонімні (12,5 %: *Зона відпочинку «Фільварок Сідлецький»*).

Усі офіційні форми людіаріонімів м. Хмельницького, які за структурою є складеними, утворені лексико-семантичним способом, зокрема його синтаксичним різновидом.

Далі розглянемо неофіційні варіанти назв розважальних закладів міста.

Найпоширенішими за мотиваційним відношенням є символічні назви театрів (33,2 %: *«Антарес», «Дзеркало»*), менше апотропейних (16,7 %: *«Дивень»*), локативних (16,7 %: *«Кут»*), сутнісних (16,7 %: *Філармонія*) і сутнісно-меморіальних (16,7 %: *Театр М. Старицького*) номінацій.

Кінотеатроніми мають символічну (33,3 %: *«Планета»*), сутнісну (33,3 %: *«Мультиплекс»*) та сутнісно-меморіальну (33,3 %: *Кінотеатр Т. Г. Шевченка*) мотивації.

Найбільш розгалуженою є мотиваційна структура клубонімів Хмельницького, яка представлена пропріальними одиницями символічними (28 %: *«Грація», «ЕНЕРДЖІ», «Фенікс»*), асоціативними (26 %: *«Простір», «Matador», «Neon»*); квалітативно-сутнісними (20 %: *Будинок культури, Велоклуб*) і сутнісними (12 %: *«Ракурс», «Jazz Cafe»*). Значно менше назв ситуативних (6 %: *«Диво-Вишня»*), посесивних (2 %: *«Аторіс»*), меморіальних (2 %: *«Тамерлан»*), локативних (2 %: *«Книжківці»*) і посесивно-сутнісних (2 %: *«SHPAK GYM»*).

Серед дромолюдіаріонімів виявлено асоціативні (37,5 %: *«Айсберг», «Оазис»*), символічні (25 %: *«Кристал», «Ріца»*), асоціативно-сутнісні (12,5 %: *«Sky Park»*), ситуативні (12,5 %: *«Пісочниця»*) і сутнісні (12,5 %: *Іподром*) власні назви.

Неофіційні власні назви розважальних закладів Хмельницького є переважно відапелятивними.

Зокрема, за семантикою твірної основи серед відапелятивних номінацій театрів виокремлено відіменникові (49,9 %: *«Дзеркало», «Кут», Філармонія*), віддієслівні (16,7 %: *«Дивень»*), серед відонім-

них — відкосмонімні (16,7 %: *«Антарес»*), а серед відапелятивно-відонімних — відіменниково-відантропонімні (16,7 %: *Театр М. Старицького*) пропріативи.

Серед власних назв кінотеатрів міста засвідчено відапелятивні відіменникові (66,7 %: *«Мультиплекс», «Планета»*) та відапелятивно-відонімні відіменниково-відантропонімні (33,3 %: *Кінотеатр Т. Г. Шевченка*) найменування.

Клубоніми теж переважно мотивуються апелятивами (82 %), у складі яких фіксуються відіменникові (80,6 %: *«Бамбук», «Вітамін», Клуб розвитку», «Супермен»,* відіменниково-відприкметникові (14,6 %: *Спортивно-технічний клуб, Шаховий клуб*), відіменниково-віддієслівні (2,4 %: *«ПЛЕЙ СІТІ»*) і відіменниково-відчислівникові (2,4 %: *«First Bouldering»*) пропріальні одиниці.

Відонімні номінації клубів (16 %) представлені відантропонімними (37,5 %: *«Аторіс», «Лео», «Тамерлан»*), відтопонімними (37,5 %: *«Токіо», «Книжківці», «MIAMI BICH»*) і відміфонімними (25 %: *«Афродіта», «Фенікс»*) назвами, а відапелятивно-відонімні (2 %) — відіменниково-відантропонімними (*«SHPAK GYM»*).

Дромолюдіаріонім м. Хмельницького — це теж насамперед відапелятивні відіменникові найменування (87,5 %: *Іподром, «Пісочниця»*), проте зафіксовано й одне відонімне (12,5 %: *«Ріца»*).

Серед способів творення неофіційних людіаріонімів домінує лексико-семантичний (91 %).

Зокрема, ним утворено 83,3 % театронімів: власне семантизацією (80 %: *Філармонія*) та синтаксичним способом, а більш точно — шляхом універбації, тобто стягнення (20 %: *Театр М. Старицького*). Морфологічним суфіксальним способом виникло 16,7 % театронімів (*«Дивень»*).

Усі кінотеатроніми утворені лексико-семантичним способом, зокрема власне семантизацією (онімізовані ВН: 66,7 %: *«Мультиплекс», «Планета»*) та синтаксичним (33,3 %: *Кінотеатр Т. Г. Шевченка*).

Аналогічну характеристику мають і дромолюдіаріонім м. Хмельницького, утворені синтаксичним способом (*«Sky Park»*) і шляхом власне семантизації (*«Кристал», «Пісочниця»*).

Із-поміж клубонімів, утворених лексико-семантичним способом, переважають пропріативи, які виникли шляхом власне семантизації (58,7 %), зокрема онімізації (78,6 %: *«Акула», «Боєць», «Storm»*) і тран-

сонімізації (21,4 %: *«Токіо», «Фенікс»*). Менше номінацій (37 %) є синтаксичними дериватами (*«Палац творчості, «BODY LIFE»*), окремі з яких — результат універбації (*«Клуб культури»*). Також зафіксовано одну назву, утворену лексико-семантичним способом, проте прізвище записане навпаки (*«Аторіс»*).

Морфологічний спосіб творення клубонімів (8 %) менш продуктивний. В основному це зрощення (*«MODABAR»*), осново- (*Дайвклуб*) і словоскладання (*«Диво-Вишня»*) й абревіація (*«СВ»*).

За своєю будовою неофіційні людіаріонімами — це прості однослівні однокореневі (56,8 %), складні однослівні двокореневі (10,4 %) та складені дво- і багатослівні (32,8 %) власні назви.

Серед театронімів переважають прості ВН (83,3 %: *«Дзеркало», «Кут»*), а складена назва зафіксована лише одна (16,7 %: *Театр М. Старицького*).

Серед кінотеатронімів трапляються всі три різновиди пропріативів: простий (*«Планета»*), складний (*«Мультиплекс»*) і складений (*Кінотеатр Т. Г. Шевченка*).

Клубоніми також представлені структурами простими (50 %: *«Амріта», «Evolution»*), складними (12 %: *Велоклуб, «Супермен»*) та складеними (38 %: *«Аль Шурук», «High Hopes»*).

Дромолюдіаріонімами в основному — це прості (87,5 %: *«Оазис», «Ріца»*) власні назви, але трапляються і складені (12,5 %: *«Sky Park»*).

Як бачимо, серед офіційних форм людіаріонімів найбільш поширеним мотиваційним типом є кваліативно-сутнісно-символічний (25,4 %); серед неофіційних назв переважають символічні (25,4 %) та асоціативні (23,9 %) оніми.

За семантикою твірної основи офіційні власні назви розважальних закладів — це відапелятивні пропріативи, зокрема відіменниково-відприкметникові (26,9 %) конструкції, а неофіційні — також відапелятивні ВН, але власне відіменникові (46,3 %).

Лексико-семантичний спосіб виявився найбільш продуктивним для творення як офіційних, так і неофіційних форм людіаріонімів. Серед офіційних назв переважає синтаксичний тип (100 %), а серед неофіційних — власне семантизація (59,7 %).

За будовою усі офіційні назви розважальних закладів м. Хмельницького — складені конструкції (100 %); серед неофіційних назв переважають прості однослівні однокореневі (56,8 %) пропріативи.

Перспективи подальших студій вбачаємо у продовженні комплексного аналізу власних назв людських колективів, задіяних в інших сферах діяльності.

Список використаної літератури

1. Золоті сторінки Хмельниччини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://km.goldenpages.ua/
2. Копорский С. А. О лексико-семантических особенностях наименований (названия кинотеатров) // Мысли о современном русском языке: сборник статей / под ред. В. В. Виноградова. — М.: Просвещение, 1969. — С. 24–30.
3. Сидоренко О. М. Номінаційні процеси в полілінгвальній ергонімії Донеччини: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 — загальне мовознавство / О. М. Сидоренко. — Донецьк, 2013. — 20 с.
4. Торчинський М. М. Денотатно-номінативна структура ергонімії / М. М. Торчинський // Studia Slovakistica: збірник наукових праць. — Вип. 10. Ономастика. Топоніміка. — Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2009. — С. 185–192.
5. Цілина М. М. Ергоніми м. Києва: структура, семантика, функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 — українська мова / М. М. Цілина. — К., 2006. — 19 с.
6. Щетинин Л. М. Имена и названия / Л. М. Щетинин. — Ростов: Изд-во Рост. ун-та, 1968. — С. 163–165.

Дубчак В. В.
аспирант кафедры украинской филологии
Хмельницкого национального университета
e-mail: vlademar2007@ukr.net

ЛЮДИАРИОНИМЫ г. ХМЕЛЬНИЦКОГО: СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА ОБРАЗУЮЩИХ ОСНОВ И МОТИВАЦИЯ

Резюме

В статье проанализированы официальные и устно-разговорные названия развлекательных заведений г. Хмельницкого, в частности исследована их структура, семантика образующих основ, мотивация. Определено, что самой распространенной мотивационной структурой являются квалитативно-сущностно-символические, символические и ассоциативные проприативы; по семантике образующей основы названия развлекательных заведений — это отапеллятивные онимы; распространенным способом создания людиарионимов является лексико-семантический; по

своему строению людиарионимы — это составные беспредложные конструкции.

Ключевые слова: *эргонимы, людиарионимы, театронимы, кинотеатронимы, клубонимы, дромолюдиарионимы.*

Dubchak V.
Postgraduate student of Ukrainian Philology Department
Khmelnitsky National University
e-mail: vlademar2007@ukr.net

LYUDIARIONYMS OF THE CITY OF KHMELNITSKY: STRUCTURE, SEMANTICS OF GENERATING BASES AND MOTIVATION

Abstract

Modern onomastics currently has no developments aimed at a comprehensive study of lexical-semantic and structural features of acronyms of Khmelnitsky city, including proper names of entertainment objects and of that causes actuality of our research.

The purpose of our research is a comprehensive structural and semantic analysis of the proper names of entertainment objects of Khmelnitsky.

The Purpose involves the following tasks: to investigate and compare the motivational structure of formal and informal forms lyudiarionyms, methods of formation, to analyze the semantics of generators bases and data structure of proprietor units.

The subject of the research is as follows: features of the structure, semantics of generating bases and motivation of lyudiarionyms of Khmelnitsky in the formal and informal speech.

The object of the research is proper names to refer intertainment places — lyudiarionyms.

In the analysis of lyudiarionyms of Khmelnitsky are taken into account about 67 proper formal and informal titles, including 6 of thearteronyms, 3 of cinemaonyms, 8 dromolyudiarionyms and 50 clubonyms [1].

Proper names of circusonyms of Khmelnitsky city are not fixed and are not subjected to analysis in our work.

Thus, we can conclude that among the official names of lyudiarionyms the most common motivational structure is essentially qualitative-symbolic (25.4 %) names, and among informal symbolic names predominate (25.4 %) and associative (23.9 %) dumb. For formal semantics generator basics own entertainment names — from appealing proprietor particular from nominative from adjective forms (26.9 %), construction, and in informal speech — is also from appeal forms, and from nominative construction (46.3 %). Lexical-semantic method was the most common method of creating formal and informal lyudiarionyms proper names, including official names — a syntactic type (100 %), and informal — actually seman-

tization (59.7 %). By building all official names of lyudiarionyms of folded structure (100 %), and among informal names dominate simple one-word cognate (56.8 %) proprietor forms.

In the perspective of our further research we will consider other proper names of human communities of Khmelnitsky city.

Key words: *ergonyms, ludiarionyms, thateronyms, cinemaonyms, clubonyms, dromoludiarionyms.*

Надійшла до редакції 14.06.2015

UDC 81-112.2

V. A. Zhuk
Senior Teacher of Grammar Department
I. I Mechnikov Odessa National University
e-mail: zhuk_v_a@ukr.net

LINGUISTIC ANALYSIS OF GREAT BRITAIN'S TOPONYMS

The given article deals with structural and semantic features of Great Britain's toponymy. The author examines those historical peculiarities of the English language development which influenced geographical proper names; classifies toponyms according to their etymology as well as investigates foreign elements within contemporary names structure. In the course of carried out research the author draws a conclusion that toponyms reflect the whole British Isles' history and were formed under the influence of Latin, Anglo-Saxon, Scandinavian and Norman-French. This fact, finally, yielded one common system of names.

Key words: *toponym, etymology, toponymy, hydronym, dialect, oikonym.*

The **purpose** of this work to convey the linguistic analysis of the British toponyms. The **tasks** are to show how the historical features of the development of the English language influenced proper geographical names; to classify toponyms according to their etymology as well as to consider contemporary toponyms that have preserved elements of the foreign language in their composition. The **object** of the work is Great Britain's toponymy.

It should be noted that this study is **relevant** since toponyms help to restore the features of the historical past of peoples, to define the boundaries

© Zhuk V. A., 2015